

ارزیابی ژئوشیمیایی سازند کژدمی در چاه‌های میدان نفتی آزادگان با استفاده از روش پیرولیز راک-اول

بهرام حبیب‌نیا^۱، سعید عسکری^۲، عرفان حسینی^{۳*}، بهرام علیزاده^۴

۱- دانشیار مهندسی نفت، دانشگاه صنعت نفت، آبادان، ایران

۲- کارشناس ارشد مهندسی نفت، دانشگاه صنعت نفت، آبادان، ایران

۳- کارشناس ارشد مهندسی نفت، دانشگاه صنعت نفت، آبادان، ایران

۴- استاد مهندسی نفت، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

* عهده‌دار مکاتبات: e.hosseini19@put.ac.ir

دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۶/۱۵، پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۹/۲

چکیده

امروزه استفاده از دستگاه پیرولیز راک-اول (Rock-Eval pyrolysis) و نتایج حاصل از آن در تعیین و تفسیر خصوصیات واحدهای حوضه‌های رسوبی متداول است. هدف از این مطالعه بررسی و مقایسه توان هیدروکربن‌زایی سازند کژدمی با استفاده از روش تجزیه راک‌اول در ۷ چاه از میدان نفتی آزادگان است. بدین منظور بررسی ژئوشیمیایی سازند کژدمی به‌عنوان سنگ منشأ با مطالعه ۲۲ نمونه از مغزه‌های به‌دست آمده در ناحیه مورد مطالعه انجام شد. بررسی تغییرات پارامتر S1+S2 و TOC نشان می‌دهد که سازند کژدمی در چاه‌های مورد مطالعه به‌عنوان سنگ منشأ توان تولید هیدروکربن‌زایی خوبی دارد. بر اساس نمودار HI در برابر Tmax محتوای کروژن این سازند ترکیبی از انواع II و III است و نشان‌دهنده نابالغ بودن و عدم ورود نمونه‌ها به پنجره نفتی است. همچنین با بررسی Tmax و مقدار آن مشخص شد که این سازند به پختگی کافی برای تولید هیدروکربن نرسیده و هنوز وارد پنجره نفت‌زایی نشده است.

واژه‌های کلیدی: سنگ منشأ، پیرولیز راک‌اول، سازند کژدمی، میدان نفتی آزادگان

۱- مقدمه

(Hunt, 1996 & Mrkic et al., 2011 & McCarthy et al., 2011). در این مطالعه ۲۲ نمونه از سازند کژدمی در ۷ حلقه چاه در میدان نفتی آزادگان برای بررسی توان هیدروکربنی این سازند بررسی شده است.

ژئوشیمی آلی در اکتشاف نفت و گاز نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. امروزه بیشتر شرکت‌های نفتی، تهیه نمودارهای ژئوشیمی آلی را در اکتشاف نفت و گاز الزامی می‌دانند و بدون اطلاعات ژئوشیمیایی اقدام به حفاری نمی‌کنند (ربانی، ۱۳۹۱، عسکری، ۱۳۹۲). با توجه به اینکه در جریان اکتشاف نفت و گاز بدون داشتن اطلاعات ژئوشیمی آلی تقریباً از هر چند چاه فقط یکی از آنها به نتیجه دلخواه می‌رسد، می‌توان با در دست داشتن این اطلاعات از اتلاف سرمایه عظیمی جلوگیری کرد. در ایران تاکنون فقط بعضی از مخازن تاقدیسی و هیدروکربنی کشف و بهره‌برداری شده‌اند. اما اگر اکتشاف با روش ژئوشیمی آلی همراه باشد، باقی مخازن هیدروکربنی که به‌صورت ساختاری نیستند را نیز می‌توان اکتشاف و بهره‌برداری کرد (رضایی، ۱۳۸۰، اشکان، ۱۳۸۵). در این مطالعه به منظور دستیابی به اطلاعات ژئوشیمیایی از دستگاه راک‌اول ۶ استفاده شد. دستگاه راک‌اول ۶ به‌عنوان آخرین نسل از نوع خود در سال ۱۹۹۶ توسط تکنولوژی VINCI فرانسه تکمیل شده که به علت بالا بودن دقت تجزیه از بهترین روش‌ها در ارزیابی سنگ منشأ به شمار می‌آید (Eghbali, 2007 & Issler et al., 2012). این دستگاه اطلاعات بسیار خوبی را در مورد کربن آلی کل (TOC)، نوع ماده آلی، پتانسیل بالقوه (S2) و بالفعل (S1) تحول حرارتی ماده آلی، رخساره زیستی منطقه مورد مطالعه، وضعیت محیط نهشتگی از نظر شرایط اکسایش و کاهش و همچنین مهاجرت هیدروکربن از سنگ منشأ را ارائه می‌دهد

۲- بحث و مطالعه

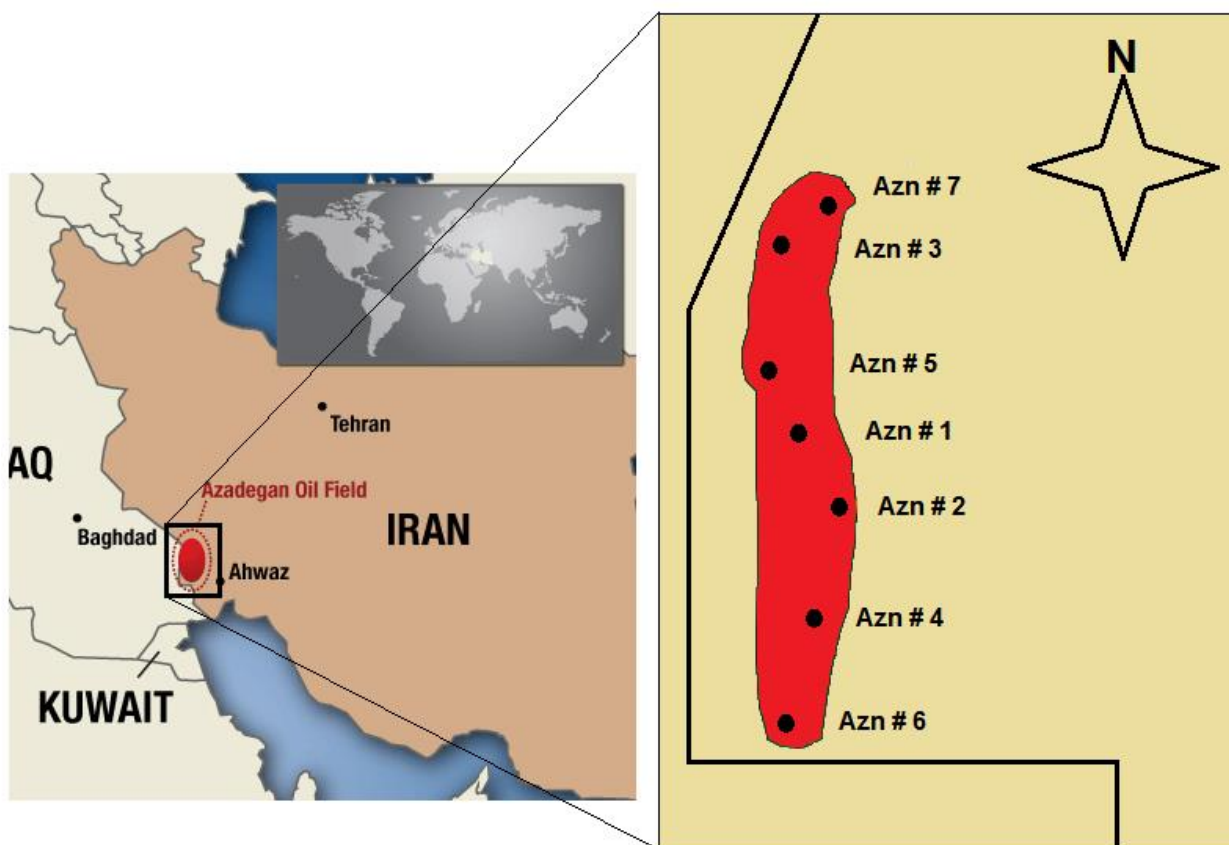
در انجام این مطالعه از مغزه‌های حفاری شده سازند کژدمی که در چاه‌های میدان نفتی آزادگان واقع در جنوب‌غربی ایران برداشت شده‌اند استفاده شده است. ۵۰ تا ۷۰ میلی‌گرم از هر نمونه تیمار و همگن‌سازی شده و سپس توسط دستگاه پیرولیز راک‌اول ۶ تجزیه و پارامترهای ژئوشیمیایی آن تعیین شد. تعیین نوع کروژن و نوع ماده آلی، میزان مقدار ماده آلی (TOC) و بلوغ گرمایی و پختگی آن (Tmax) عوامل مهم در ارزیابی سنگ منشأ هستند (Telmadarreie, 2010 & Peters, 1993). پیرولیز، حرارت دادن ماده آلی در غیاب اکسیژن، برای تولید آزاد شدن هیدروکربن از مواد آلی و تعیین توان هیدروکربن‌زایی باقیمانده در درجه دمایی بالا و در مدت زمان کوتاه است و به نوعی بازسازی تولید هیدروکربن در مرحله کاتائز است (Baker, 2009 & Jones, 1987). این روش یک وسیله مناسب برای تشخیص سریع سنگ‌های منشأ مولد هیدروکربن از غیر منشأ است (Hunt, 1996 & Asif, 2010). این روش به علت نیاز نداشتن به صرف زمان زیاد و ساده و ارزان بودن، روش مناسبی برای ارزیابی ابتدایی سنگ منشأ است (کمالی، ۱۳۸۵). برای تعیین نوع

KZ-6 است و به‌طور میانگین $0/57$ میلی‌گرم هیدروکربن بر گرم سنگ است و بر اساس جدول ۱ این سازند می‌تواند قابلیت نسبتاً خوبی به عنوان سنگ منشأ داشته باشد (شکل ۲). مقدار S_2 یا هیدروکربن باقیمانده موجود، دارای حداقل $0/52$ mgHC/gRock در نمونه AZN-5-KZ-3 و حداکثر $15/29$ mgHC/gRock در نمونه AZN-6-KZ-2 است و به‌طور میانگین $4/92$ میلی‌گرم هیدروکربن بر گرم سنگ است و بر اساس جدول ۱ توان تولید هیدروکربن در حد نسبتاً خوب ارزیابی می‌شود (شکل ۳). مقدار کربن آلی کل (TOC) در نمونه‌های به‌دست آمده از این سازند، دارای حداقل $0/38$ wt% در نمونه AZN-5-KZ-6 و حداکثر درصد وزنی $4/65$ در نمونه AZN-4-KZ-6 است، که میانگین نمونه‌های مطالعه‌شده $1/74$ درصد وزنی است و بر اساس جدول ۱ این سازند توان خوبی برای تولید هیدروکربن دارد و قابلیت سنگ منشأ بودن را داراست (شکل ۴). مقدار (T_{max}) یا حداکثر درجه حرارت بیشتر نمونه‌های این سازند کمتر از 435 °C است که نشان‌دهنده‌ی این است که این سازند به پختگی کافی برای تولید هیدروکربور نرسیده و هنوز وارد پنجره نفت‌زایی نشده است (شکل ۵).

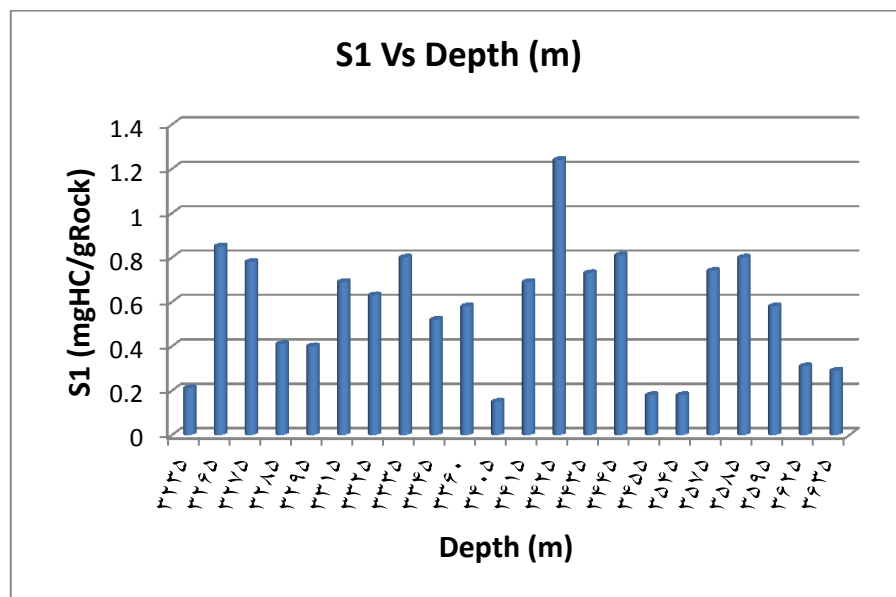
کروژن موجود در این سازند نمودار (Tissot & Espitalei, 1974) با استفاده از مقادیر متغیرهای HI و T_{max} رسم شد. برای تشخیص آلودگی یا مهاجرت نمونه‌ها از نمودار S_1 در برابر TOC و برای ارزیابی توان کروژن از نمودار S_2 در برابر TOC استفاده شد. همچنین از نمودار PI در برابر T_{max} برای تشخیص بلوغ گرمایی سازند کژدمی در چاه‌های مورد مطالعه استفاده شد. موقعیت مکانی منطقه مورد مطالعه در شکل ۱ مشخص شده است.

۳- موقعیت جغرافیایی و مشخصات چاه‌های مورد مطالعه میدان نفتی آزادگان

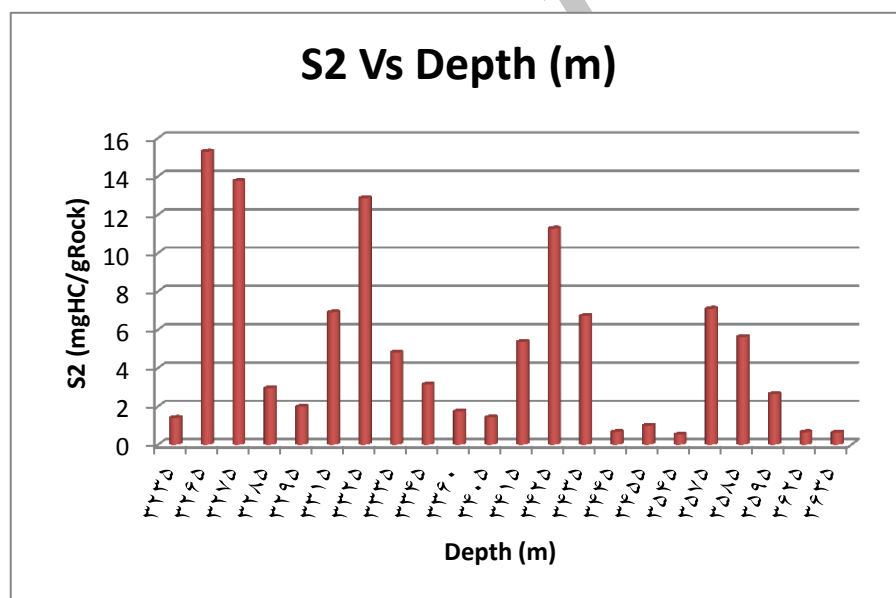
میدان نفتی آزادگان در جنوب‌غربی ایران و در 80 کیلومتری غرب اهواز و در نزدیکی شهر سوسنگرد، در مجاورت مرز ایران و عراق واقع است. این چاه‌ها در میدان نفتی آزادگان قرار دارند. تعداد نمونه‌های بررسی‌شده این سازند 22 نمونه است که مربوط به 7 چاه از عمق 3235 متر تا عمق 3635 متر و به ضخامت 400 متر است. مقدار S_1 یا هیدروکربن آزادی که در نمونه‌ها موجود است، دارای حداقل $0/8$ mgHC/gRock در نمونه AZN-3-KZ-3 و حداکثر $1/24$ mgHC/gRock در نمونه AZN-4-

شکل ۱- موقعیت مناطق مورد مطالعه

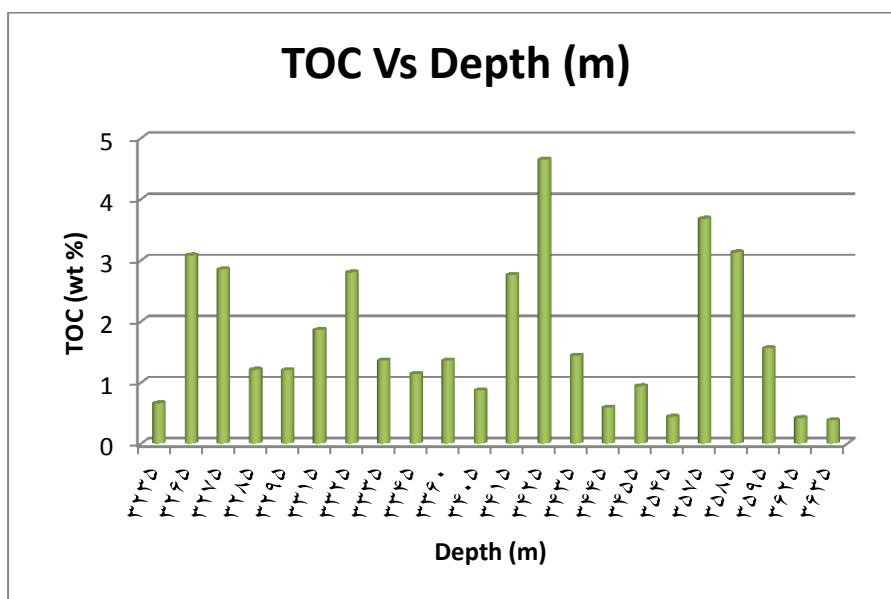
شکل ۲- نمودار S₁ در برابر عمق سازند کژدمی، چاه‌های میدان نفتی آزادگان

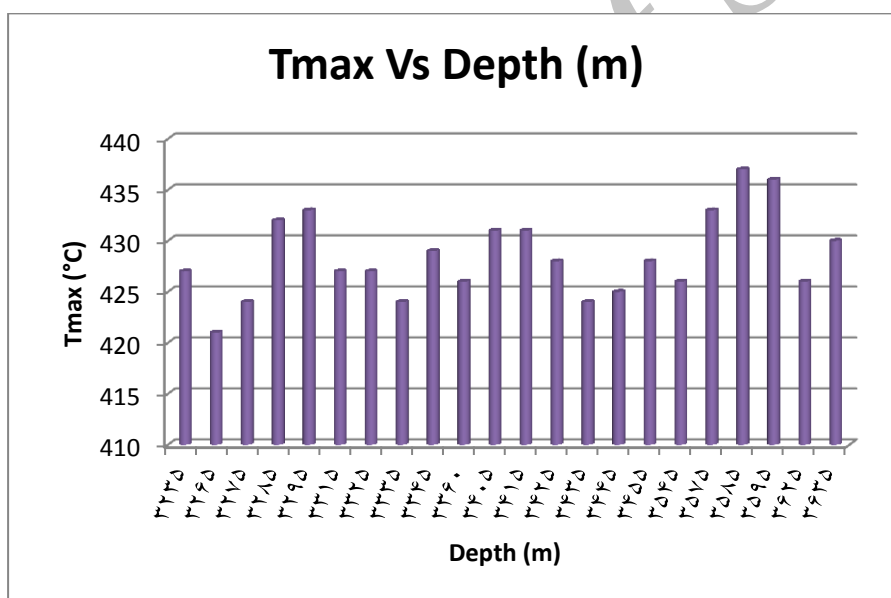
شکل ۳- نمودار S₂ در برابر عمق سازند کژدمی، چاه‌های میدان نفتی آزادگان

جدول ۱- پارامترهای ژئوشیمیایی تعیین‌کننده توان هیدروکربن‌زایی سنگ منشأ (Hunt, 1996 & LeCompte, 2010)

کیفیت	کل کربن آلی (TOC wt%)	مقدار S ₁ برحسب (mgHC/gRock)	مقدار S ₂ برحسب (mgHC/gRock)	مقدار S ₁ +S ₂ برحسب (mgHC/gRock)
ضعیف	0/5>	0-0.5	0-2.5	0-3
متوسط	0/5-1	0.5-1	2.5-5	3-6
خوب	1-2	1-2	5-10	6-12
خیلی خوب	2<	2<	10<	12<

شکل ۴- نمودار TOC در برابر عمق سازند کژدمی، چاه‌های میدان نفتی آزادگان

شکل ۵- نمودار Tmax در برابر عمق سازند کژدمی، چاه‌های میدان نفتی آزادگان

ژئوشیمیایی مربوط به توان هیدروکربن‌زایی سنگ منشا نشان داده شده است.

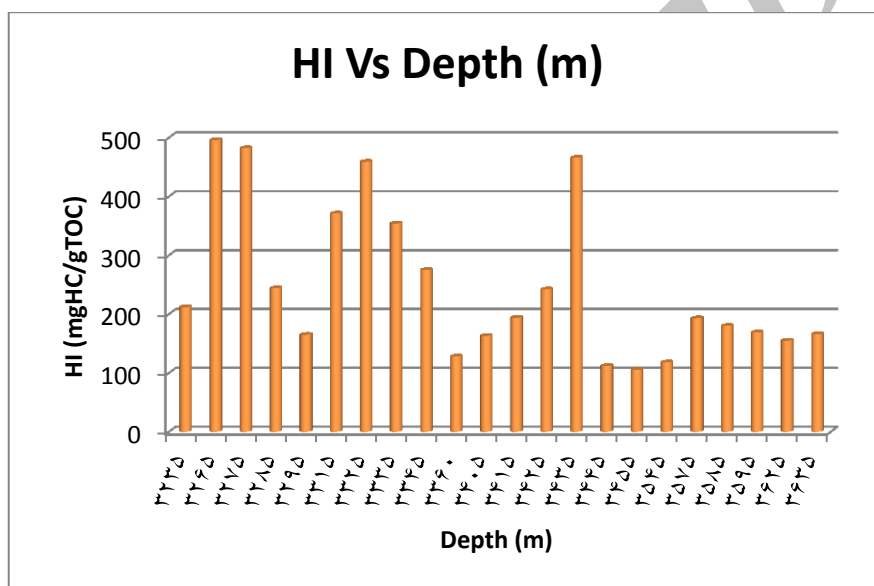
استفاده از نمودار Tmax در برابر HI و تعیین نوع کروژن نشان می‌دهد که در نمونه‌های سازند کژدمی نوع کروژن ترکیبی از انواع II و III است (شکل ۸). پارامتر مهم دیگر پتانسیل زایشی S_1+S_2 است و مقدار آن حداقل ۰/۷ میلی‌گرم بر گرم سنگ در نمونه AZN-5-Kz-3 و حداکثر ۱۶/۱۴ میلی‌گرم هیدروکربن بر گرم سنگ در نمونه AZN-6-Kz-2 و به‌طور میانگین ۵/۴۹ میلی‌گرم هیدروکربن بر گرم سنگ است و بر اساس جدول ۱ توان تولید هیدروکربن در حد خوب ارزیابی می‌شود. همچنین نمودار TOC در برابر HI توان تولید هیدروکربن را نشان می‌دهد. با توجه

مقدار HI یا ضریب هیدروژن در نمونه‌های این سازند، دارای کمترین مقدار ۱۰۵ mgHC/gRock در نمونه AZN-6-Kz-10 و بیشترین مقدار ۴۹۶ mgHC/gRock در نمونه AZN-6-Kz-2 است و میانگین آن ۲۴۷.۶۸ میلی‌گرم هیدروکربن بر گرم کربن آلی است که با توجه به جدول ۲ نوع هیدروکربن تولیدی از این سازند در صورت تولید، نفت و گاز است (شکل ۶). مقدار PI یا شاخص تولید دارای حداقل ۰/۰۵ در نمونه AZN-6-Kz-2 و حداکثر ۰.۵۵ در نمونه AZN-1-Kz-4 و به‌طور میانگین ۰.۱۶ است (جدول ۴). مقدار پایین نشانگر این است که این سازند آلودگی نفتی ندارد. همچنین نسبت پایین و کوچک‌تر بودن S_1 به S_2 نیز این موضوع را تأیید می‌کند (شکل ۷). در جدول ۳ نیز پارامترهای

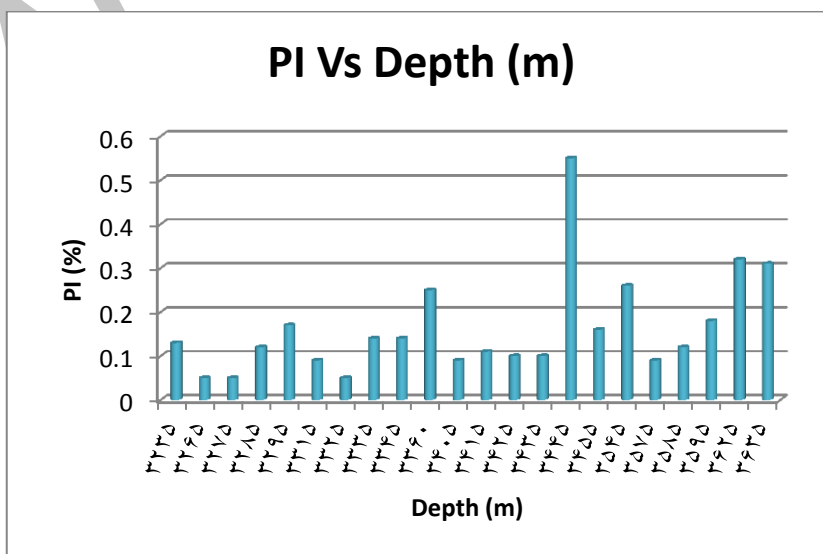
به نمودار S₁ در برابر TOC نمونه‌ها دارای آلودگی یا مهاجرت نیستند (شکل ۹). و نیز بر اساس نمودار S₂ در برابر TOC پتانسیل کروژن در حد نسبتاً خوب ارزیابی می‌شود (شکل ۱۰). نمودار PI در برابر T_{max} برای تشخیص بلوغ گرمایی سازند کزدمی نشان‌دهنده عدم ورود نمونه‌ها به پنجره نفتی در چاه‌های مورد مطالعه است (شکل ۱۱).

جدول ۲- پارامترهای ژئوشیمیایی تعیین‌کننده نوع هیدروکربن تولیدشده (Hunt, 1996)

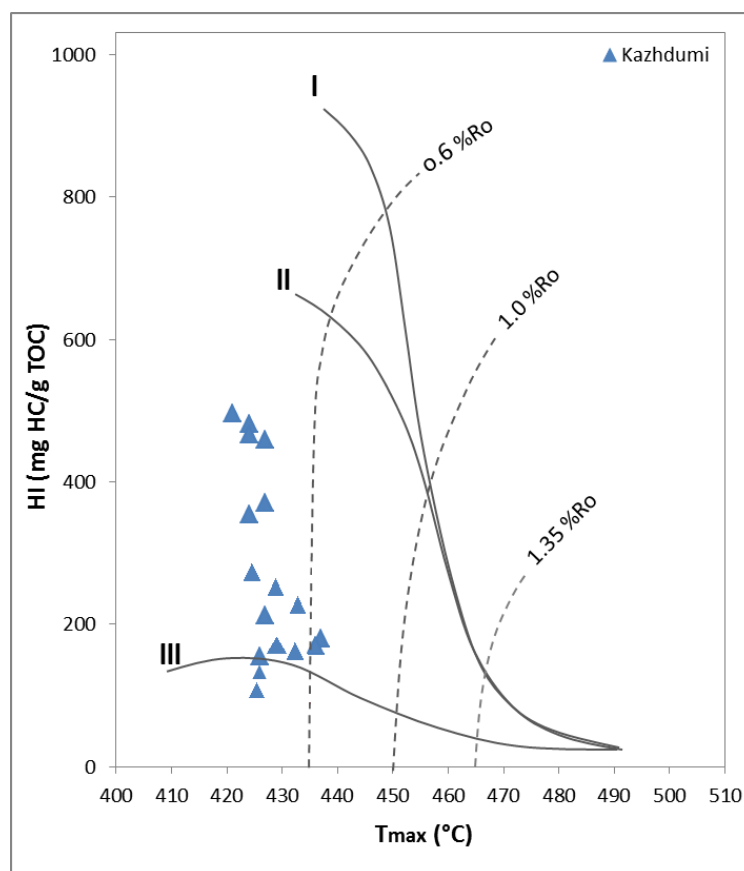
هیدروکربن	شاخص هیدروژن برحسب (mgHC/gTOC)
گاز	0-150
گاز و نفت	150-300
نفت	300<

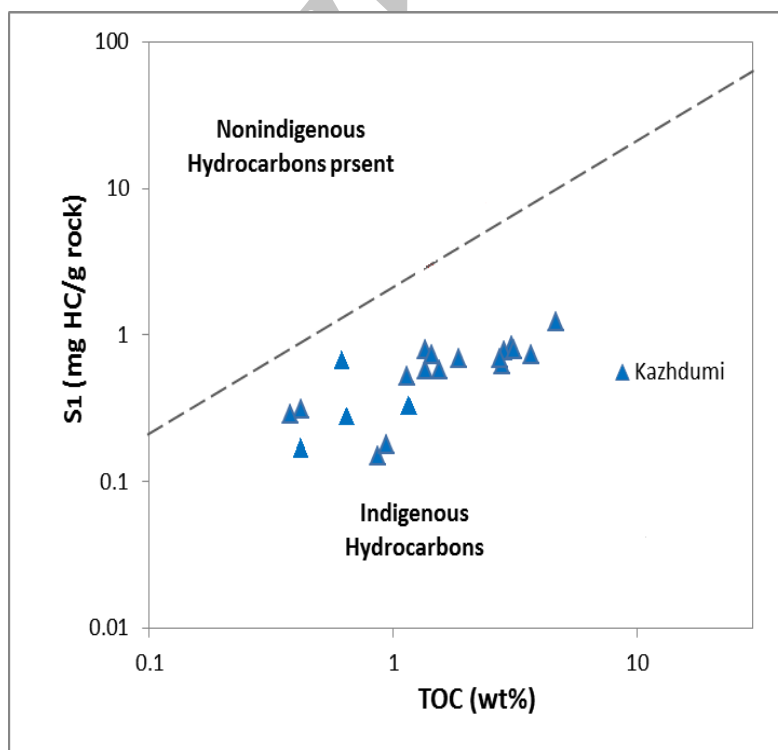
شکل ۶- نمودار HI در برابر عمق سازند کزدمی، چاه‌های میدان نفتی آزادگان

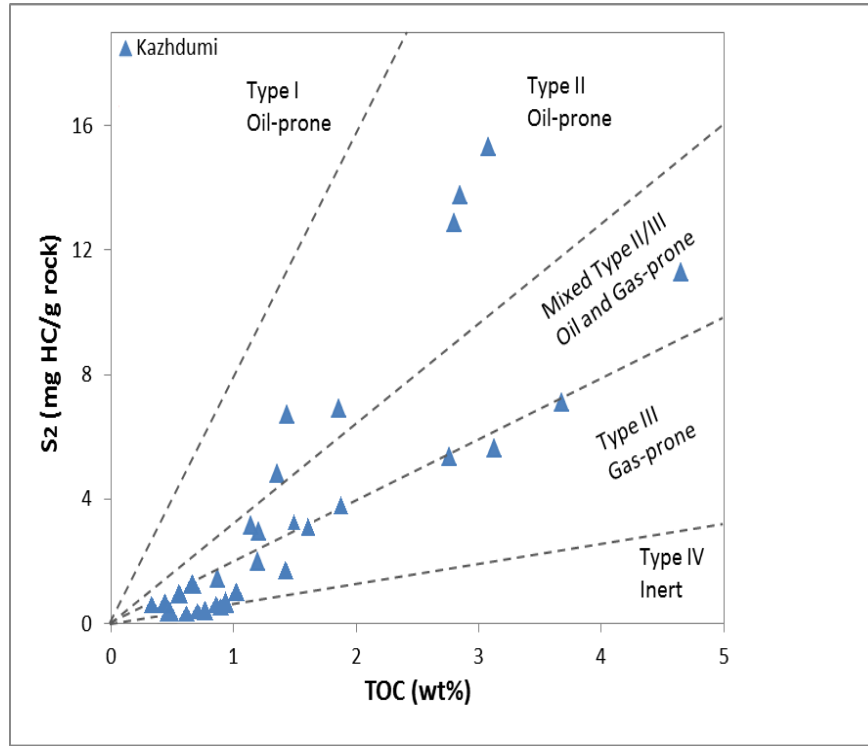
شکل ۷- نمودار PI در برابر عمق سازند کزدمی، چاه‌های میدان نفتی آزادگان

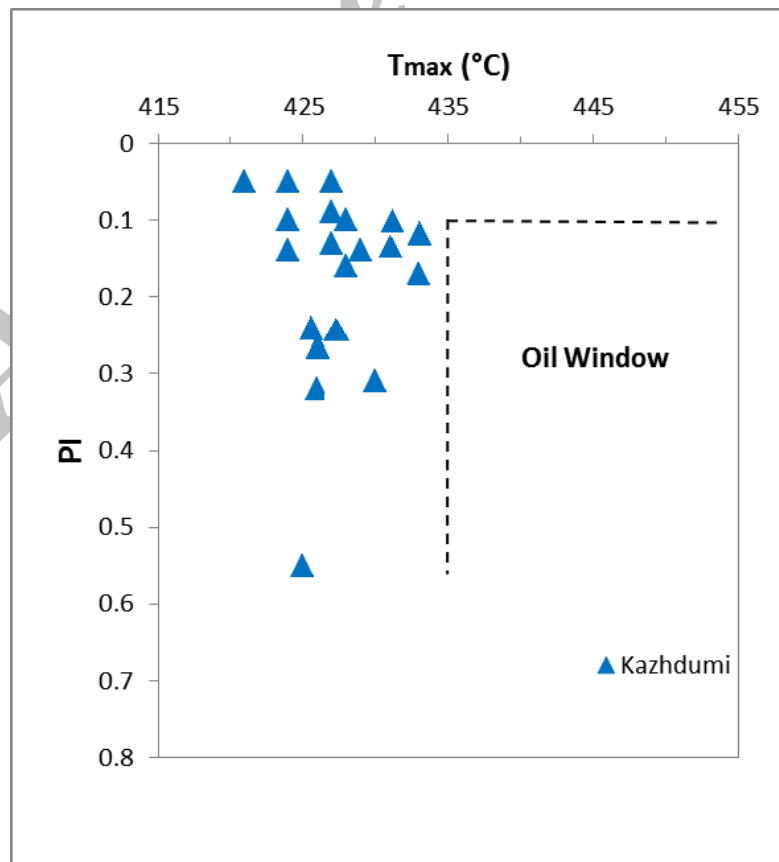
شکل ۸- نمودار T_{max} در برابر HI سازند کژدمی، چاه‌های میدان نفتی آزادگان

شکل ۹- نمودار S_1 در برابر TOC سازند کژدمی، چاه‌های میدان نفتی آزادگان برای تشخیص آلودگی یا مهاجرت نمونه‌ها

شکل ۱۰- نمودار S₂ در برابر TOC سازند کزدمی، چاه‌های میدان نفتی آزادگان برای ارزیابی پتانسیل کروژن

شکل ۱۱- نمودار PI در برابر T_{max} سازند کزدمی، چاه‌های میدان نفتی آزادگان برای تشخیص بلوغ گرمای

جدول ۳- پارامترهای ژئوشیمیایی که توان هیدروکربن‌زایی سنگ منشأ را نشان می‌دهد

سازند	عمق (متر)	شماره نمونه	کل کربن آلی	مقدار S_1 برحسب (mgHC/gRock)	مقدار S_2 برحسب (mgHC/gRock)	مقدار S_1+S_2 برحسب (mgHC/gRock)	کیفیت	
کزدمی	3235	AZN-6-Kz-1	0.66	0.21	1.4	1.61	ضعیف	
	3265	AZN-6-Kz-2	3.08	0.85	15.29	16.14	خیلی خوب	
	3275	AZN-6-Kz-3	2.85	0.78	13.75	14.53	خیلی خوب	
	3285	AZN-4-Kz-2	1.21	0.41	2.95	3.36	متوسط	
	3295	AZN-4-Kz-3	1.2	0.4	1.98	2.38	ضعیف	
	3315	AZN-4-Kz-4	1.86	0.69	6.9	7.59	خوب	
	3325	AZN-6-Kz-6	2.8	0.63	12.86	13.49	خیلی خوب	
	3335	AZN-1-Kz-1	1.36	0.8	4.81	5.61	متوسط	
	3345	AZN-1-Kz-2	1.14	0.52	3.14	3.66	متوسط	
	3360	AZN-1-Kz-3	1.36	0.58	1.74	2.32	ضعیف	
	3405	AZN-6-Kz-8	0.87	0.15	1.42	1.57	ضعیف	
	3415	AZN-4-Kz-5	2.76	0.69	5.36	6.05	خوب	
	3425	AZN-4-Kz-6	4.65	1.24	11.27	12.51	خیلی خوب	
	3435	AZN-5-Kz-1	1.44	0.73	6.71	7.44	خوب	
	3445	AZN-1-Kz-4	0.59	0.81	0.66	1.47	ضعیف	
	3455	AZN-6-Kz-10	0.94	0.18	0.99	1.17	ضعیف	
	3545	AZN-5-Kz-3	0.44	0.18	0.52	0.7	ضعیف	
	3575	AZN-3-Kz-2	3.68	0.74	7.09	7.83	خوب	
	3585	AZN-3-Kz-3	3.13	0.8	5.62	6.42	خوب	
	3595	AZN-5-Kz-4	1.56	0.58	2.64	3.22	متوسط	
	3625	AZN-5-Kz-5	0.42	0.31	0.65	0.96	ضعیف	
	3635	AZN-5-Kz-6	0.38	0.29	0.63	0.92	ضعیف	
			بیشینه	4.65	1.24	15.29	16.14	متوسط
			کمینه	0.38	0.8	0.52	0.7	
			میانگین	1.74	0.57	4.92	5.49	

جدول ۴- پارامترهای ژئوشیمیایی که نوع هیدروکربن تولیدی را نشان می‌دهد

سازند	عمق (متر)	شماره نمونه	شاخص هیدروژن برحسب (mgHC/gTOC)	شاخص تولید	دمای بیشینه	
کژدمی	3235	AZN-6-Kz-1	212	0.13	427	
	3265	AZN-6-Kz-2	496	0.05	421	
	3275	AZN-6-Kz-3	482	0.05	424	
	3285	AZN-4-Kz-2	244	0.12	432	
	3295	AZN-4-Kz-3	165	0.17	433	
	3315	AZN-4-Kz-4	371	0.09	427	
	3325	AZN-6-Kz-6	459	0.05	427	
	3335	AZN-1-Kz-1	354	0.14	424	
	3345	AZN-1-Kz-2	275	0.14	429	
	3360	AZN-1-Kz-3	128	0.25	426	
	3405	AZN-6-Kz-8	163	0.09	431	
	3415	AZN-4-Kz-5	194	0.11	431	
	3425	AZN-4-Kz-6	242	0.1	428	
	3435	AZN-5-Kz-1	466	0.1	424	
	3445	AZN-1-Kz-4	112	0.55	425	
	3455	AZN-6-Kz-10	105	0.16	428	
	3545	AZN-5-Kz-3	118	0.26	426	
	3575	AZN-3-Kz-2	193	0.09	433	
	3585	AZN-3-Kz-3	180	0.12	437	
	3595	AZN-5-Kz-4	169	0.18	436	
	3625	AZN-5-Kz-5	155	0.32	426	
	3635	AZN-5-Kz-6	166	0.31	430	
			بیشینه	496	0.55	437
			کمینه	105	0.05	421
			میانگین	247/68	0.16	428.4

نتیجه گیری

می‌دهد که بیشتر نمونه‌های سازند کژدمی در چاه‌های میدان نفتی آزادگان دارای T_{max} کمتر از ۴۳۵ درجه سانتی‌گراد بوده که نشان‌دهنده آن است که نمونه‌های این سازند در چاه‌های مورد مطالعه به پختگی لازم برای ورود به مرحله تولید نفت (دریچه نفتی) نرسیده‌اند. نمونه‌های سازند کژدمی در چاه‌های میدان نفتی آزادگان از نظر مقدار کربن آلی (TOC) غنی بوده و در حد خوب است. شکل‌های S_1 و S_2 و نمودارهای S_1 و S_2 در برابر

در این پژوهش از نتایج حاصل از پیرولیز راکا اول در ارزیابی سازند کژدمی استفاده شد. نتایج به‌دست آمده از این روش در میدان نفتی آزادگان نشان‌دهنده این است که این سازند از نظر توان تولید هیدروکربن در حد نسبتاً خوب است. نتایج حاصل از T_{max} در چاه‌های مورد مطالعه نشان

Eghbali, F., 2007, "Geochemical study and basin modeling in Azadegan sedimentary basin", *M.Sc. Thesis, Unpublished. Tehran University, P. 27.*

Hunt, J.M., 1996, "Petroleum Geochemistry and Geology, Second Edition", *W.H. Freeman and Company, New York. P. 743.*

Jones, R.W., 1987, "Organic Facies", *In: Brooks, J., Welte, D. (Eds.), Advances in Petroleum Geochemistry. Academic Press, New York, P.1-90.*

Issler, D.R., Obermajer, M., Reyes, J., Li, M., 2012, "Integrated analysis of vitrinite reflectance, Rock-Eval 6, GC, and GC-MS data for the Mallik A-06, Parsons N-10 and Kugaluk N-02 wells, Beaufort-Mackenzie Basin", *northern Canada: Geological Survey of Canada, Open File 6978, P. 78.*

LeCompte, B., Hursan, G., 2010, "Quantifying source rock Maturity from Logs: How to Get More Than TOC from Delta Log R. SPE 133128", *SPE Annual Technical Conference and exhibition held in Florence, Italy, P. 10.*

Mrkic, S., Stojanovic, K., Kostic, A., Nytoft, H.P., Sajnovic, A., 2011, "Organic geochemistry of Miocene source rocks from the Banat Depression (SE Pannonian Basin, Serbia)", *Organic Geochemistry, Vol. 42, P. 655-677.*

McCarthy, K., Rojas, K., Niemann, M., Palmowski, D., Peters, K., Stankiewicz, A., 2011, "Basic Petroleum Geochemistry for Source Rock Evaluation", *Oilfield Review, Vol. 23, P. 72-97.*

Peters, K.E., Moldowan, J.M., 1993, "The Biomarker Guide. Interpreting Molecular Fossils in Petroleum and Ancient Sediments", *Prentice-Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, P.34.*

Tissot, B.P., Durand, B., Espitalié, J., Combaz, A., 1974, "Influence of the nature and diagenesis of organic matter in formation of petroleum", *AAPG Bulletin, 58, P.499-506.*

Telmadarreie, A., 2010, "Investigation of Sour Oil Spreading Plume in Asmari Reservoir of Marun Oil Field", *M.Sc. Thesis., unpublished. Abadan Faculty of Petroleum Engineering, P.42.*

TOC چاه‌های مورد مطالعه میدان نفتی آزادگان نشان می‌دهد، که در این سازند آلودگی یا مهاجرت وجود ندارد و در ضمن پتانسیل نفتی خوبی دارند، بررسی ضریب تولید PI در این چاه با میانگین تقریباً برابر (PI=0.16) پتانسیل نفتی پایین است. از نظر ضریب هیدروژن (HI)، برخی از نمونه‌ها دارای توان هیدروکربنی خیلی متفاوتی (HI=105-496 mgHC/gTOC) بوده که این دامنه تغییرات نشان‌دهنده این است که نمونه‌ها به طور سیستماتیک از افزایش دما بر اثر عمق، پیروی نکرده و یا مواد تشکیل‌دهنده نمونه‌ها (لایه‌های سازند کژدمی) متفاوت بوده است. با توجه به نتایج حاصل از راکاویل می‌توان منحنی نسبت HI به Tmax را رسم کرد، این شکل در چاه مورد مطالعه نشان می‌دهد که تمام نمونه‌های میدان نفتی آزادگان دارای کروژن نوع دوم و سوم (Type II and III) هستند.

مراجع

ربانی، ا. ر.، ۱۳۹۱، "ژئوشیمی میادین نفت و گاز خلیج فارس" گزارش پروژه پژوهشی، شرکت نفت فلات قاره ایران، صفحه ۹۴. اشکان، م.، ۱۳۸۵، "اصول مطالعات ژئوشیمیایی سنگ‌های منشأ هیدروکربوری و نفت‌ها با نگرش ویژه به حوضه رسوبی زاگرس" اداره مطالعات و تحقیقات ژئوشیمی، مدیریت اکتشاف، شرکت ملی نفت ایران، تهران، ۴۰۳ صفحه.

عسکری، س.، ۱۳۹۲، "تطابق پارامترهای بلوغ حرارتی با استفاده از روش‌های ژئوشیمیایی در میدان نفتی آزادگان" پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه صنعت نفت آبادان، ۱۱۰ صفحه.

رضایی، م.، ۱۳۸۰، "زمین‌شناسی نفت" انتشارات علوی، ۴۷۲ صفحه.

کمالی، م.، ۱۳۸۵، "ژئوشیمی آلی از فیتوپلانکتون‌ها تا تولید نفت" انتشارات آری زمین، ۳۱۵ صفحه.

Asif, M., 2010, "Geochemical applications of polycyclic aromatic hydrocarbons in crude oils and sediments from Pakistan", *PhD Thesis, University of Engineering & Technology Lahore, Pakistan, P. 25-88.*

Baker M.M.Y., 2009, "Molecular Organic Geochemistry of Crude Oil from Shushan and Abu Gharadig Basins", *Western Desert, Egypt. JKAU: Earth Sci., Vol. 20, No. 2, P. 97-125.*